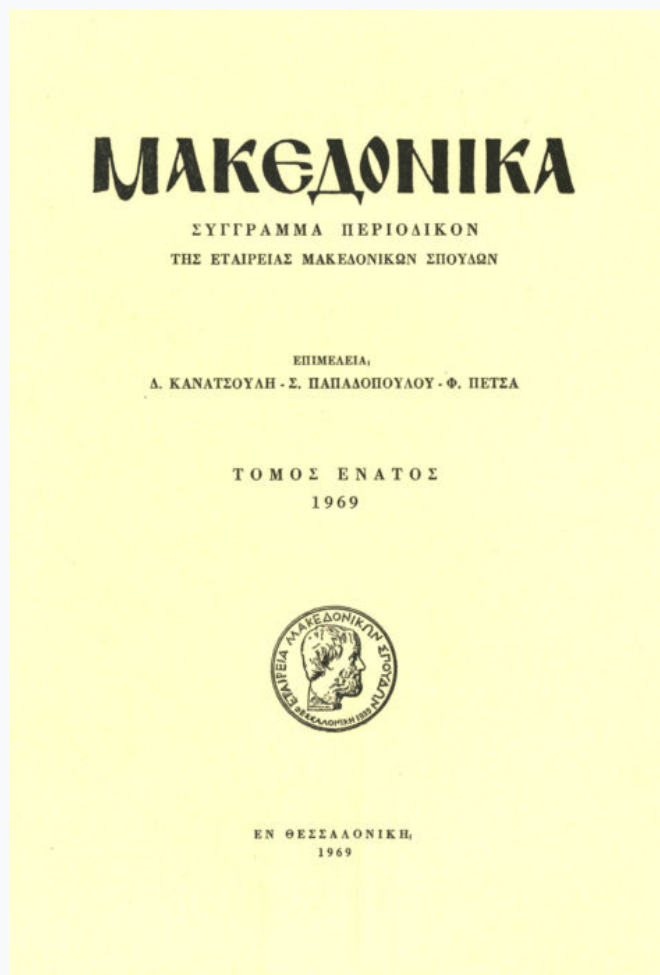

Μακεδονικά

Τόμ. 9 (1969)

N. B. Κοσμά, Ο Λαγκαδάς. Ιστορία - Λαογραφία

N. A. Κωνσταντινίδης

doi: [10.12681/makedonika.1057](https://doi.org/10.12681/makedonika.1057)

Copyright © 2015, N. A. Κωνσταντινίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κωνσταντινίδης Ν. Α. (1969). N. B. Κοσμά, Ο Λαγκαδάς. Ιστορία - Λαογραφία. *Μακεδονικά*, 9, 357–358.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.1057>

Ν. Β. Κ ο σ μ ᾶ, 'Ο Λαγκαδᾶς. 'Ιστορία - Λαογραφία, Θεσσαλονίκη 1968 ('Εταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Μακεδονική Βιβλιοθήκη, ἀρ. 29), 8ον, σελ. 136.

'Η χρησιμότητα παρόμοιων ἐργασιῶν, ὅπως αὐτὴ τοῦ δασκάλου Ν. Β. Κοσμᾶ, ἔχει ἀπὸ καιρὸ σωστά ἐκτιμηθῇ. 'Επίσημοι πνευματικοὶ ὀργανισμοὶ ('Ακαδημία 'Αθηνῶν, 'Εταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν κ.ἄ.) τίς προσέχουν ἰδιαίτερον, τίς βραβεύουν καὶ τίς δημοσιεύουν, ἐνθαρρύνοντας ἔτσι τὴ συγγραφὴ τους. 'Η δημόσια ἀναγνώριση τοῦ κόπου ποὺ καταβάλλει ὁ συγγραφεὺς μιᾶς τέτοιας ἐργασίας, ἡ ἠθικὴ καὶ ὕλική ἀμοιβή του, εἶναι φυσικὴ καὶ δικαία ἐπιθυμία, ἀποτελεῖ δὲ σημαντικὸ κίνητρο, διότι ἐνισχύει τὴν ἐσωτερικὴν του παρόρμηση.

'Ο ἀείμνηστος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ Πρόεδρος τῆς 'Εταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν Στίλπων Κυριακίδης θέλοντας νὰ ὑπογραμμίσῃ τὴν ἐξαιρετικὴν οἰησίαν ποὺ ἔχουν οἱ τοπικὲς ἱστορίαι γιὰ τὴ γενικότερη ἱστορικὴ γνῶσιν ἔγραψε: «...νομίζω ὅτι εἶναι μὲν καλαὶ αἱ γενικαὶ ἱστορικαὶ γνῶσεις, αἱ ὁποῖαι εὐρύνουν τὸ πνευματικόν μας πεδῖον... ἀλλὰ τῶν γενικωτέρων καὶ ἀπωτέρων αὐτῶν γνώσεων καλὸν εἶναι νὰ προηγήται ἡ γνῶσις τοῦ ἀμεσωτέρου περιβάλλοντος, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἐγεννήθημεν καὶ μὲ τὸ ὁποῖον εἶναι συνδεδεμένη ἡ καθημερινὴ μας ζωὴ, ἀλλὰ καὶ αἱ ἱστορικαὶ μας τύχαι. 'Η γνῶσις τῆς προσεχέστερας πατρίδος καὶ τῆς ἱστορίας της νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἀποτελῇ τὴν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν, τὴν ἀφετηρίαν καὶ εἰσαγωγὴν, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὴν γνῶσιν τῆς εὐρυτέρας». (Αἱ πόλεις Ξάνθη καὶ Κομοτινή, Θεσσαλονίκη 1960, σ. 28).

Μὲ γνώμονα τὰ παραπάνω μπορούμε εὐκολώτερα νὰ ἀξιολογήσουμε τὴν προσφορά τοῦ κ. Ν. Κοσμᾶ καὶ νὰ τὴν προβάλλουμε ὡς πρότυπο γόνιμης δραστηριότητος στοὺς ἐκπαιδευτικοὺς τῶν κομποπόλεων καὶ τῶν χωριῶν ποὺ θὰ ἔχουν τὴν ἐφεση νὰ ἐκπληρώσουν πληρέστερα τὴν παιδευτικὴν τους ἀποστολή. Θὰ εἶχε σχηματισθῇ ἐνᾶ σώμα ἱστοριολαογραφικῶν μονογραφιῶν γιὰ ὅλες τίς πόλεις, κομποπόλεις καὶ τὰ χωριά τῆς Μακεδονίας, χρησιμότητα γιὰ τὴν ἱστορικὴ ἐπιστήμη, ἂν ὅλοι οἱ ἐκπαιδευτικοὶ ποὺ ὑπηρετοῦν ἐκεῖ ἔχουν τὴν ἐφεση, τὸ ἐνδιαφέρον, τὴν ἐπιμονὴ καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ κ. Κοσμᾶ. Διάχυτὴ εἶναι σ' ὅλο τὸ βιβλίον ἡ ἀγάπη τοῦ ο. πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πράγματα ποὺ ἐξετάζει καὶ ἡ ἀμεσώτερη ἐπαφὴ μὲ τὸ ἀντικείμενό του.

Στὸν πρόλογο καθορίζει τὴ γεωγραφικὴ θέσιν τοῦ χωριοῦ καὶ σημειώνει τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πληθυσμοῦ ἀπὸ τὸ 1920 (3.327 κάτοικοι) ἕως τὸ 1961 (6.739 κάτοικοι). Στὴν ἀρχὴ τοῦ πρώτου μέρους ποὺ τὸ ἐπιγράφει 'Ιστορικὰ διερευνᾷ τὴν προέλευσιν τοῦ τοπωνυμίου (σ.9) ὅπου παραθέτει ἀπόψεις γνωστῶν γλωσσολόγων ποὺ ἀσχολήθηκαν μ' αὐτό. Θεωρεῖ ἐπικρατέστερη τὴ γνῶμην «ὅτι τὸ τοπωνύμιον εἶναι μεσαιωνικὸ καὶ ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὸ λαγκάδιν, ὑποκοριστικὸ τοῦ μεσαιωνικοῦ λάγκος (κοιλάδα)».

Συνεχίζει μὲ τὰ ἱστορικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν Λαγκαδᾶ (σ. 9-21). Μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἡ πρώτη γραπτὴ μνεία ποὺ ἀναφέρει τὸν Λαγκαδᾶ ἀνάγεται στὴν ἀρχὴ τοῦ 13ου αἰῶνα (σ. 10). Τελειώνει τὸ κεφάλαιον τῶν 'Ιστορικῶν μὲ τὰ γεγονότα τοῦ 1912 καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ χωριοῦ ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἐργασίας περιλαμβάνει τὰ Λαογραφικά (σ. 25-126). 'Αρχίζει μὲ τὴ Λαϊκὴ 'Αρχιτεκτονικὴ (σ. 25-44). 'Υποστηρίζει ὅτι «ὁ Λαγκαδᾶς ἔχει μίαν ἀποκλειστικὰ δική του ἀρχιτεκτονική, ποὺ διαφέρει οὐδαστικὰ ἀπὸ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν ἄλλων Μακεδονικῶν πόλεων». Καὶ πιὸ κάτω (σ. 35): «Οἱ χτίστες ποὺ ἔχτιζαν στὸν Λαγκαδᾶ ἦταν 'Ελλῆνες ἀπὸ τὴ Βόρειον 'Ηπειρον». Εἶναι γνωστὸ ὅτι 'Ηπειρώτες καὶ Δυτικομακεδόνες χτίστες δούλεψαν σ' ὅλες σχεδὸν τίς γυν. τὲς ἐλληνικὲς κοινότητες κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν καὶ ἄφισαν δείγματα σπιτιῶν, ποὺ οἱ ἐπὶ μέρους διαφορὰς τοὺς συγκλίνουν στοὺς καθιερωμένους κοινούς τύπους οἰκοδομῆς λαϊκῶν σπιτιῶν. Δὲν πρέπει νὰ ἔχη δίκιον ὁ συγγρ., ὅταν

όμιλη για μιὰ ξεχωριστή ἀρχιτεκτονική στὸν Λαγκαδᾶ. Κατὰ τὰ ἄλλα προσφέρει πλήρη καὶ καθαρὴ περιγραφὴ τῆς λαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ χωριοῦ.

Ξεχωρίζει τρεῖς τύπους σπιτιῶν: α) τὸν ἰσόγειο, β) τὸν μονόροφο καὶ γ) τὸν ἐνδιάμεσο. Τὰ κείμενα συνοδεύουν πολλὲς φωτογραφίες μὲ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τῶν τριῶν ἀνωτέρω τύπων: πόρτες, χαγιάτια, τζάκια, κλπ., καὶ πίνακες σχεδίων ὅπου μὲ ἐπιμέλεια δίνονται κατόψεις, προσόψεις κλπ. λαϊκῶν σπιτιῶν. Παραθέτει, τέλος, κατάλογο μὲ «λαϊκὲς τεχνικὲς λέξεις».

Ἀκολουθοῦν: Τροφές - Λαϊκὴ μαγειρικὴ (σ. 44-45), Λαϊκὴ φορεσιὰ (σ. 46-53), Λαϊκὴ ὕφαντικὴ (σ. 53-60), ὅπου παρνετίζονται εἰκόνες μὲ σχέδια ὕφαντῶν. Γεωργικὰ ἐργαλεῖα (σ. 60-67), ὅπου ἀναφέρονται τὰ τοπικὰ ὀνόματά τους καὶ δίνεται τὸ σχῆμα τοῦ καθενὸς σὲ πίνακες σχεδίων. Τὸ μέτρημα τῆς σοδειᾶς (σ. 67-68). Ὀνομασία τῶν ζώων (σ. 68).

Συνεχίζει μὲ τὴν οἰκογενειακὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ παιδιοῦ (σ. 69-71) καὶ τελειώνοντας μὲ τὰ ἔθιμα τοῦ γάμου (σ. 71-78).

Ἐξετάζει μετὰ τὴν κοινωνικὴ ὀργάνωση, τὸ λαϊκὸ δίκαιο (σ. 79-81), τὸν θάνατο (σ. 81-83).

Στὸ τρίτο καὶ τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ δευτέρου μέρους ἐξετάζει τὴν πνευματικὴ ζωὴ. Ἀναφέρεται στὴ λαϊκὴ λαϊρεία (σ. 84-91) καὶ παραθέτει τὰ σχετικὰ μὲ τὶς καθιερωμένες γιορτὲς ἔθιμα. Καταγράφει συνολικὰ ἐβδομήντα ἕνα δημοτικὰ τραγοῦδια (σ. 91-121) κατὰτάσσοντάς τα κατὰ τὴ σειρὰ πού ὑποδεικνύει ἡ γνωστὴ ἔκδοση τῆς Ἀκαδημίας μὲ μουσικὴ καταγραφὴ δύο τραγουδιῶν ἀπὸ τὸ μουσικὸ Σπυρ. Θ. Περιστερῆ.

Τελειώνει τὸ μέρος τῶν Λαογραφικῶν μὲ τὴ λαϊκὴ ἱατρικὴ (σ. 121-122) καὶ μὲ τὰ τοπωνύμια τῆς περιοχῆς (σ. 123-126).

Ἀναφέρουμε τὸν πλούσιο πίνακα τῶν βοηθημάτων (σ. 130-132) καὶ σημειώνουμε τὴν ἀπουσία ἀπ' αὐτὸν τοῦ λαμπροῦ βιβλίου: Σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις ἐκ περιοδείας ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν (1905-1906), Ἐκδόση Β', Θεσσαλονίκη 1962, τοῦ Γεωργίου Χατζηκυριακοῦ. Στὶς σελίδες 5, 6, 7 καὶ 8 τοῦ βιβλίου ὑπάρχουν χρήσιμες πληροφορίες γιὰ τὸν Λαγκαδᾶ καὶ τὴν περιοχὴ τοῦ.

Ὁ συγγρ., μποροῦμε νὰ ποῦμε, ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ τοῦ. Προσέφερε κατὰ τὸ δυνατόν πλήρη εἰκόνα τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς κομόπολης πλαισιωμένη ἀπὸ τὰ λαογραφικὰ τῆς. Ἐπέτυχε, παρὰ τὶς δυσκολίες πού οὐναντὰ κάθε μὴ εἰδικὸς τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης. Ἡ Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν ἔχοντας, προφανῶς, ὑπόψη τῆς ὅλα αὐτὰ καὶ ἐκτιμώντας σωστὰ τὴν ἐργασία τοῦ κ. Ν. Β. Κοσμῆ τὴν συμπεριέλαβε στὶς σειρὰ τῶν ἐκδόσεών της· τὸ πνεῦμα τῆς ἐργασίας αὐτῆς, ἄλλωστε, συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ πρὸς τοὺς σκοποὺς τῆς.

N. A. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Constantin Papoulidis, Nicodème l'Hagiorite (1749-1809), Ἀθήναι (ἀνάτυπο ἀπὸ τὴν «Θεολογίαν», τ. ΑΖ' (1966), σ. 294-313, 390-415, 575-590, ΑΗ' (1967), σ. 95-118 καὶ 301-313), 1967, σχ. 8ον, σελ. 102.

Ἐδῶ καὶ μερικὲς δεκαετίες ἡ φιλολογικὴ ἔρευνα στράφηκε καὶ πρὸς τὰ μνημεῖα τοῦ νεοελληνικοῦ διαφωτισμοῦ. Ἀρκετὲς ἀξιόλογες μελέτες ἐξεδόθησαν καὶ ὑπολείπεται ἀκόμη εὐρὸ πεδίο γιὰ νέες ἐργασίες. Δυστυχῶς δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε τὸ ἴδιο γιὰ τὴ θεολογικὴ γραμματολογία τῆς νεοελληνικῆς περιόδου. Ἡ θεολογικὴ κίνησις τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας λανθασμένα θεωρεῖται φτωχικὴ μίμηση τῆς βυζαντινῆς καὶ δὲν ἔχει ἐρευνηθῇ συστηματικὰ, ἐκτὸς ἀπὸ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις. Στὶς ἐξαιρέσεις αὐτὲς συγκαταλέγεται ἡ ἀξιόλογη μελέτη τοῦ κ. Παπουλίδη γιὰ μιὰ ξεχωριστὴ μορφή τῆς νεοελληνικῆς θεολογίας,